

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

Допускається до захисту
Протокол від _____ № _____
засідання кафедри спеціальної освіти
Завідувач кафедри д.психол.н., професор
_____ Микита ПАНОВ
«___» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Особливості діяльності вчителя-логопеда інклюзивно-ресурсного центру

Виконавець:
студентка групи СОМ(Л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Петров Андрій Сергійович
Керівник: д. психол. н., професор
Віталій Бочелюк
Рецензент: Залановська Л.І.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 77 с., 4 табл., 2 рис., 106 джерел.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя-логопеда інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Завдання дослідження:

- визначити понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження й основні методологічні підходи до її розв'язання на теоретичному та практичному рівнях;

- з'ясувати сутність, зміст, структуру та рівні готовності майбутніх вчителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності;

- теоретично обґрунтувати сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування готовності учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності;

- підготувати методичні розробки щодо формування готовності майбутніх учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальшого формування готовності майбутніх учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти, що сприятиме якісній підготовці майбутніх фахівців.

ФОРМУВАННЯ, ГОТОВНІСТЬ, ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ,
ВЧИТЕЛІ-ЛОГОПЕДИ, ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх здобувачів освіти, у тому числі здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Державницькій підхід в Україні до надання освітніх послуг здобувачам освіти з особливими освітніми потребами спрямовує до розширення інклюзивної освіти.

В Україні шириться реформа інклюзивної освіти, відповідно до якої учні з різними можливостями мають рівні права. На сучасному етапі реформування шкільної освіти Концепція розвитку інклюзивної освіти – важливий документ, що визначає державну політику у сфері освіти і обґрунтовує необхідність інклюзивного навчання. Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

У міжнародних та вітчизняних нормативних документах, таких як: Декларація ООН про права людини, Конвенція про права дитини, Конвенція ООН про права інвалідів, Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту»; Концепція розвитку інклюзивного навчання, Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, Положення про інклюзивно-ресурсний центр, Положення про логопедичні пункти системи освіти, Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, «Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» наголошується на необхідності забезпеченні права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, створенні рівних можливостей в отриманні корекційно-розвиткової допомоги, на державному рівні розроблено нормативну основу для реалізації та поширення інклюзивного навчання.

Реалією сьогодення є збільшення кількості дітей з вадами мовлення різної етіології (як наслідок перенесених захворювань, результат травмуючих емоційно-психологічних впливів, негативного впливу певного соціально-педагогічного середовища тощо), котрі потребують своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги. «Надання їм своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги – найважливіше освітнє завдання. Ефективність такої допомоги багато в чому залежить від професійної підготовки учителів-логопедів, тому підвищуються вимоги як до якості підготовки, так і до особистості учителя-логопеда».

Якість освітнього процесу значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості навчання й розвитку кожного здобувача освіти, його індивідуальні особливості. Якими б не були фізичні чи психічні обмеження у здобувача освіти завжди є резерви для розвитку, використання яких може суттєво покращити якість його життя. Ефективність такої допомоги багато в чому залежить від професійної підготовки вчителів-логопедів, тому підвищуються вимоги як до якості підготовки таких фахівців, так і до особистості вчителя-логопеда.

На сучасному етапі розвитку логопедичної допомоги в Україні створюються інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ), в яких фахівці-логопеди покликані надавати психолого-медично-педагогічні консультації і проводити комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини задля визначення особливих освітніх потреб таких осіб.

Діяльність учителя-логопеда передбачає корекцію і подолання в учнів порушень мовлення, водночас сучасний вчитель-логопед працює з різними нозологічними групами дітей, зокрема і з дітьми з комбінованими порушеннями. Означене вимагає від ЗВО забезпечити якісну підготовку фахівців в галузі спеціальної освіти та формувати у них компетентності зорієнтовуючись на практичну діяльність, готувати логопеда-практика, який може вільно орієнтуватися у суміжних галузях науки, виявляє інтерес до

дослідницької діяльності, комунікабельного, який володіє та вмiє застосовувати у практичній діяльності інноваційні логопедичні технології.

Ціла низка документів, прийнятих українським урядом (Закон України «Про вищу освіту», «Класифікатор професій України» ДК 003:2010, «Концепція розвитку інклюзивного навчання», «Про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів», «Положення про інклюзивно-ресурсний центр», Положення «Про логопедичні пункти системи освіти», «Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», «Типове положення про філію закладу освіти») підкреслюють необхідність формування учителя-логопеда висококваліфікованого фахівця.

Концептуальні основи професійної підготовки нової генерації фахівців-логопедів аналізують у своїх працях науковці: М. Берегова, Т. Бугаєнко, М. Заушнікова, Л. Кашуба, О. Лабенко, О. Ласточкина, В. Литвиненко, А. Лякішева, Ю. Максимів, І. Мартиненко, І. Мельничук, С. Миронова, Г. Мицик, О. Іонова, Н. Пахомова, Т. Потапчук, Ю. Пінчук, Н. Сінопльнікова, Л. Федорович, С. Чупахіна, М. Шеремет. Надзвичайно важливою є проблема підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможних на ринку праці учителя-логопеда, підготовленого до професійної діяльності, здатного до постійного професійного самовдосконалення, соціальної та професійної мобільності.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість зумовили вибір теми: **«Особливості діяльності вчителя-логопеда інклюзивно-ресурсного центру».**

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя-логопеда інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Завдання дослідження:

1. визначити понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження й основні методологічні підходи до її розв'язання на теоретичному та практичному рівнях;
2. з'ясувати сутність, зміст, структуру та рівні готовності майбутніх учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності;
3. теоретично обґрунтувати сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування готовності учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності;
4. підготувати методичні розробки щодо формування готовності майбутніх учителів-логопедів інклюзивно-ресурсного центру до професійної діяльності.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі **методи** дослідження:

- теоретичні – аналіз і синтез психолого-дидактичної, навчально-методичної літератури, нормативних документів; індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, узагальнення і систематизація, порівняння, теоретичне моделювання, що уможливили розкриття методологічних і теоретичних засад, категоріального апарату дослідження;
- емпіричні – спостереження, педагогічний експеримент у логічній послідовності його констатувального, формувального, контрольного етапів);;
- математичної статистики – кореляційний та факторний аналізи.

Методологічними підходами формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності було визначено: особистісно-орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний і системний. Розкриття сучасного стану розв'язання проблеми формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності відбувалося із

використанням аналітико-пошукового, термінологічного та проблемного методів дослідження. Завдяки емпіричним методам було здійснено аналіз сучасного стану формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальшого формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти, що сприятиме якісній підготовці майбутніх фахівців.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел загальною кількістю 106. Загальний обсяг 92 сторінки, основного тексту – 77.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено виявлення, теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. Реалізовані мета і завдання надають змогу зробити загальні висновки.

На основі аналізу нормативно-законодавчих документів та наукових досліджень обґрунтовано теоретичні основи підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, розкрито важливе значення роботи цих фахівців для створення інклюзивної моделі освіти в навчальних закладах України.

З'ясовано, що важливою характеристикою педагогічного професіоналізму є готовність майбутнього учителів-логопедів до професійної діяльності. Визначено понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження.

Під готовністю майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності розуміємо психофізіологічний стан майбутнього учителя-логопеда, який володіє теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками, системою мотиваційних установок щодо ефективного здійснення логопедичної діяльності, діагностики, корекційно-превентивного навчання та особистісного розвитку дітей з вадами мовлення.

У структурі готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності як складного особистісного утворення, виокремлено такі функціонально пов'язані між собою компоненти: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-вольовий, особистісний.*

Схарактеризовано компоненти, критерій та показники готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, а також виділено *рівні сформованості готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності : репродуктивний, продуктивний та творчий.*

Розкрито основні методологічні підходи (особистісно-орієнтований, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний та системний) у системі фахової підготовки випускника-професіонала, впевненого у своїх силах, здатного до критичного мислення, інновацій та самоосвіти, до постановки та успішного розв'язання проблем.

Теоретично обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування готовності учителів-логопедів до професійної діяльності, таких як: забезпечення стійкої позитивної мотивації студентів на майбутню професійну діяльність; оновлення змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів-логопедів у системі університетської освіти; використання у системі університетської освіти інноваційних технологій і залучення студентів до активної пізнавальної діяльності; створення емоційно-сприятливого освітнього середовища.

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності, що охоплює основні структурні компоненти (цільовий, змістовий, технологічний, моніторингово-оцінний, результативний), які в тісній єдності та взаємозумовленості спрямовані на підвищення ефективності формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності й реалізується на основі адаптації і професійного розвитку кожного студента в межах особистісно-орієнтованого, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного і системного підходів.

Вивчено стан проблеми формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності у Криворізькому державному педагогічному університеті та підготовлено методичні розробки щодо формування готовності майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання досліджуваної проблеми. Подальшого науково дослідження потребує вивчення можливостей інформаційно-комунікаційних технологій навчання у

професійному становленні майбутніх фахівців, підготовки їх до успішної професійної діяльності.